Neergeschoten Holländer in Bayreuth; de covid-zomer van 2021

door Jan de Kater

‘We hebben helemaal geen schip nodig’, vond één van mijn mede-ontbijters in het Gasthof in Bayreuth deze zomer, toen ik zo rondvroeg naar wat men ervan vond dat er helemaal geen schip of zee te zien was tijdens de voorstelling de vorige avond. Anderen lachten een beetje beschaamd en begonnen over de moderne regie, die ze in de afgelopen jaren wel hadden leren accepteren. ‘Wat toch wel jammer was’, meende iemand, ‘want het deed afbreuk aan je plezier en je concentratie als je je gedwongen voelt te puzzelen naar de bedoeling van de regisseur, die alles zo anders en onnodig gecompliceerd maakt’.

Toch was *Der Fliegende Holländer* een heerlijke voorstelling. Het orkest bij het voorspel sleepte je al helemaal mee en de nachtelijke sex op straat tussen een man en vrouw bij open doek met een jongentje als getuige zou je gewoon snel hebben vergeten, als aan het eind van de ouverture zich niet een heel dorp tegen die vrouw keerde. Inclusief de man natuurlijk waarna de vrouw zich uiteindelijk van het leven beroofde. Die vrouw had, naar later bleek, dezelfde kleren aan en in dezelfde kleur als Senta. Terwijl de opera dus nog moet beginnen spoken er al vragen door je hoofd over de betekenis van dat voorspel.

Der Fliegende Holländer, Bayreuther Festspiele (2021)

John Lundgren (Der Holländer), Marina Prudenskaya (Mary), Georg Zeppenfeld (Daland), Asmik Grigorian (Senta).
(© Bayreuther Festspiele / Enrico Nawrath

En toch bleef *Der Fliegende Holländer* een heerlijke voorstelling. Het decor bestond uit een verrijdbaar dorp. Het maakte een calvinistische, Noorse indruk door de streng gestileerde vorm van het café, de kerk, de straten en huizen met hier en daar een vleugje Mondriaan-kleuren maar voor het grootste deel lichtgrijs en melkwit. In het begin zweefde er wel een nevelige ochtendmistje rond het dorp, maar dat was het enige ook dat aan zee deed denken.
Het koor op het toneel zong niet, maar speelde en mimede wel. De matrozen zaten trouwens met kapitein gelijk aan het begin van de opera in de dorpskroeg, zodat het lied van de stuurman behoorlijk misplaatst leek. De koorleden die wel zongen, zaten covid gedwongen in de koorzaal buiten het theater. Dat hun geluid mechanisch werd overgebracht was gelukkig niet te merken.

De dirigente Oksana Lyniv werd terecht enthousiast toegejuicht. Wat klinkt dat orkest toch fantastisch en hoe effectief wist zij te bereiken wat ze wilde horen.
Georg Zeppenfeld (Daland) heeft een mooie, krachtige stem en zong duidelijk en blijkt nog steeds een publiekslieveling. De Holländer, John Lundgren, heeft een lyrische stem, maar als hij luid zingt is hij niet altijd even goed te verstaan, wat wel een puntje van kritiek mag zijn. Frau Mary, Marina Pradenskaya, speelde en zong levensecht de partner van Daland. Eric Cutler bleek een uitschieter en zette een mooie Erik neer, die ik wel vaker wil horen én zien.

Zo alleen al was het een goede voorstelling, maar de dwarsliggere, protesterige Senta, Asmik Grigorian, die niet luistert en gewoon zingt wat zij wil zingen, overvleugelt al de voortreffelijke zangers op het toneel. Ze speelt haar rol overtuigend en heeft een glasheldere, flexibele stem, die zowel zeer krachtig als verfijnd, haar tekst heel genuanceerd de zaal in kan brengen. Een sensatie!

Asmik Grigorian als Senta (©Bayreuther Festspiele / Enrico Nawrath)

En daarom bleek *Der Fliegende Holländer* toch een heerlijke voorstelling. Ondanks dat aan het einde van het schouwspel de Holländer door Frau Mary neergeschoten wordt en het hele dorp in vuur en vlammen opgaat. Tja, dat brengt ons op de regisseur. Eigenlijk moet je eerst de visie van Dimitri Tcherniakov op de opera lezen, in de hoop daarmee de handeling te kunnen volgen. Maar dat is niet gegarandeerd.

Desondanks was deze *Fliegende Holländer* een voorstelling om van te genieten.